

Näme boldy bize?

Category: Jemgyýetçilik tankydy, Kitapcy

написано kitapcy | 23 января, 2025

Näme boldy bize? NÄME BOLDY BİZE?

Ýurdumyzda günün gününe hökman bir pajygaly maşgala wakasy bolup geçýär.

Zorluk-süteme uçraýan aýal-gyzlar çäresiz we goragsyz ýagdaýda. Haýsydyr bir wagşy ärsamak gazaba atlanyp, ýüzlerçe aýal-gyzy ýaralaýar ýa-da öldürýär.

Ýetim kalan neresse çagalaryň ahy-nalasy asmany tutdy.

Şu gün (25.11.2019) ýene habarlarda gördüm: Eskişehirde äri tarapyndan palta bilen ýüzi böleklenen aýal kyrk baş gün ajal bilen dik gidişip, ahyrynda amanadyny tabşyrdy.

Aradan çykan aýalyň kakasy perýat-pygan çekip durka, şeýle diýýär: “Bu ne gahar, bu ne gazap. Näme boldy bize?”

Hawa, bu soragy her kim özüne bermeli: Näme boldy bize?

Bu soragy özüne gönükdirip bilen her bir akly-huşy ýerindäki ildeşimiz hökümetden haraý gözlemeli däl.

“Men näme edip bilerkäm?” diýmeli.

Bu ýurt biziňki bolýan bolsa, bu jemgyýet biziňki bolýan bolsa, hem biziň barymyz bir gämide barýan bolsak, bir-birimize gol-ganat germeli, ýardam etmeli.

Ýöne nähili?

Biziň içinden çykan halkymyzyň geçmişinde döwlet-millet bitewiligi diýen bir zat bardy. Bu bitewiliğiň kilit daşlaryndan biri-de haýyr-sahawat fondlarydy. Adamlar bir-birinden habarlydy. Mätäçler barjamlylardan, barjamlylar mätäçlerden habarlydy.

Sosial nyzam diýseň gowy ýola goýlupdy.

Barjamlylar mätäçleriň hal-ahwalyndan bolup, olaryň gerek-ýarak zatlaryny üpjün eder durarlardy.

Nädipmi?

Sadaka daşy bilen.

Gurply adamlar metjidiň howlusynda goýlan sadaka daşyna (sandygyna) hiç kimiň görmejek wagtynda pul we beýleki gerekli serişdeleri goýardylar. Mätäçler, pakyr-pukaralar bolsa ol ýerden gerekli mukdardaky gerek-ýaragyny alar durardylar. Şeýlelikde “beren”, “alany” görmezdi we “berenem», “alanam” Allanyň razylygyny gazanardylar. Ynha, şeýdip bir bitewi millet bolmagyň ruhy güýçlenerdi.

Sadaka daşy jemgyýeti bir-birine ýakynlaşdyrýan müňlerçe mysaldan biridi. Bular ýaly başga nijeme mysallary görkezse bolar. Şeýle bolansoň milletiň ulusynyň-kiçisiniň dilinde her daým “Alla döwletimize zowal bermesin” diýen doga bolardy. Döwlet-de “kerim” döwletdi we her bir raýatyny Allanyň beren amanady hasaplardy. Halka hyzmaty Haka hyzmat etmek diýip düşünerdi.

Ýokarda agzalamlar milletimiziň «Tanzimat» we «Yslahat» permanlaryndan öňki döwre degişlidir.

Soňra näme boldy?

Kän zatlar boldy, kän...

“Tehniki we önümçilik pudaklaryndaky kemçiliklerimizi düzedeliň” diýip başlanan “yslahatlar” sosial ulgama ýiti täsirini ýetirdi. Günbatarlydan has beter “günbatarly” bolmaga başladyk.

Günbataryň hemme “zadyny” öýkünme derekesinde (Üns ber: dereje däl. Manysyna düşünmek üçin sözlüğe seret) ýurdumyza aralaşdyrдыk. Günbatar jemgyýetleriniň könelişip barýan ebeweýnleri bize “darülajeze” bolup girdi. Soňky ýyllarda dilimize edilen kast edilmelerden soň bu söz “huzurewi” (Garrylar öýi) şeklini aldy.

Islahatlar “täzeçillige” öwrüldi.

Elimizde-aýamyzda näme bar bolsa “täzeledik”.

“Täzeçillik” hemmeleriň dilinde aýdyma öwrüldi ýüz ýyllap.

Häli-häzirem “täzeläp” ýörler.

Pajygaly maşgala wakalary şeýde-şeýde uç bermäge başlady.

Jigerbendi eli paltaly ärsumagynyň elinde dogralan eskişehirli ata: “Näme boldy bize!” diýip perýat edýär.

Döwletiň wekilçilikli organy hasaplanýan birtopar “ygtyýarly” ýolbaşçysumak maşgala mukaddesliginiň, watan söýgüsiniň, yslam ahlagynyň wagyz edilýän käbir haýyr-sahawat guramalaryna we fondlaryna degişli binalary ýykýarlar.

Gurban baýramyna sanlyja gün galanda, fond-guramalara degişli birnäçe mezbahanalary («скотобойня», ýagny mal öldürilýän ýerler, gassaphanalar) pildir teşeli ýer bilen ýegsan edildi.

Gurban baýramyna sanlyja gün galanda, barça musulmanlar taýýarlyk görüp, ýüzlerçe musulman usulyna we gigiena kadalaryna laýyklykda gurbanlyk etmek üçin nobatyna garaşyp durka, “duýdandyz peýda bolan” kepjeler mezbahanany ýykyp-ýumrup taşlaýar.

“Duýdansyz” ýagdaýda terrorçylara garşy herekete geçmek gereklikä, asylly döp-dessurlarymyzy türk ýaşlarynyň aňyna guýýan ýerlerimize garşy amala aşyrylmagu nähili gynançly ýagdaý!

Bu adat yslama ters gelmeýän adatdyr. Her iýlip-içilip bolnandan soň döwletiň berkararlygy üçin doga-dileg edilen däpdür bu döp.

Jemgyýetde bolup geçýän maşgala pajygasy hemmämizi dilhun etmeýärmí?

Elbetde edýär.

Raýat hökmünde hemmeler elini daşyň aşagyna goýmaly dälmi?

Elbetde goýmaly.

Emma aýdanyň ýaly bolaýýamy näme.

Halkymyzdan teňňeme-teňňe toplanan haýyr-sahawatlar baş-üç sany “ygtyýarly” ýolbaşçy tarapyndan ýer bilen ýegsan edilýär.

Hiç kim muňa toslama esas-tutaryk gözlejek bolmasyn.

Çünki hemmelerem ýurdumyzda käbir haýyr-sahawat guramalaryna we fondlaryna garşy başlanan gysyşlaryň düýp sebäbiniň tehniki däl-de syýasy maksatlydygyny bilmän duranok.

Boýdan-başa “ar alma” hyjuwyna beslenip edilýän zat.

“Näme boldy bize?” diýen soragy her kes ilki özüne bermeli.

Mundan segsen ýyl öň daýanç nokatlarymyza (din-dil we taryh) gyzgyn frontdan hüjüm edýärdiler, indi şoňa garşy gorananlardan gelyär bu hüjüm.

Sizden sorasam gowy bolar. Haýsysy has howply?
Soraga üns beriň: “Haýsysy has howply?”
Ikisi-de howply, emma haýsysy has beter howply?
Bir gämide barýarys.
Dürli-dürli garaýyşlarymyz bolup biler, dürli syýasy
pozisiýamyz bolup biler.
Biri-birimize sabyr-takatly bolmaga mejburdyrys.
Kimdir biri kimdir birini zor bilen wahhaby etjek bolmaly däl.
Kimse kimsäni zor bilen ateist ýa-da deist etjegem bolmaly
däl.
Meniň özüm-ä, adamlaryň ehli-sünnet yslam ýoluna eýermeklerini
arzuw edýärim, emma hiç kimi muňa mejbur etmäge hakym ýok,
bolubam bilmez.
Biziň eždatlarymyz müň ýyl bäri ehli-sünnet yslam düşünjesi
bilen bu topraklarda agzybirligi we parahatçylygy üpjün
etdiler.
Haýyş edýärim, halkyň degnasyna degmäň.
Hukugyň üstünlügi bolmasa bolmaz.
Hukuk hemmelere lazym.
Döwletiň barlygy we berkararlygy adalatdadyr.
Döwlet-millet bitewiligini sarsdyrmajak boluň.
Ömer AKDAG.

26.11.2019 ý, «İstiklal» gazetini.

Terjime eden: Guwanç MÄMİLİYEW,
Stambul uniwersitetiniň talyby. Jemgyýetçilik tankydy